

Historieglimt 44

Lademoen industriområde – boliger og industri.

Området mellom sjøen, jernbanen og Ladebekken er et stort område i Østbyen. Det kan deles opp i flere deler med egne navn. I mellomkrigstiden hadde kommunen tiltenkt det meste av området til industri. Går vi langt tilbake i tid, lå området under tre store gårder. Området ved sjøen tilhørte Bakke gård og senere Rosenborg gård da Bakke i 1835 ble delt i to gårder. Resten av området krevde både Lade og Rønningen eiendomsretten til. Det ble en langvarig rettssak som Rønningen til sist vant. Disse gårdene hadde lenge benyttet marka som felles beiteland. Etterhvert ble store og mindre parseller solgt ut fra alle de tre gårdene. I 1834 ble Rønningssletta utskilt og solgt. Før 1840 ble Gardemoen delt fra Rønningen og ble drevet som gårdsbruk i lang tid. Lillegården ble utskilt i 1841 og solgt til kobberslager Anders Matzow. Det var i 1870-årene det begynte å bli mange boliger ovenfor Strandveien blant annet med Kolonien, Utsikten og Vallhalla. Fra Lillegården ble Lilleby utskilt i 1875 og villabygging startet der. Omkring 1890 ble det bygget boliger på Rønningssletta eller kalt med det aktuelle navnet Dakota!

Industrien i området begynte ved utløpet av Ladebekken der Jordans såpefabrikk og trankokeri lå. Fra 1907 ble Nidaros teglverk i Ladalen drevet der Lilleby smelteverk kom i 1927. Allerede i 1899 startet byggingen av de store, flotte og moderne bygningene til Aktiebryggeriet i Strandveien. En annen stor bedrift som kom i dette området, var Gassverket. I årene fra 1914 til 1920 ble det nye gassverket reist etter tegninger av byarkitekt Sverre Pedersen i området mellom Ladebekken, Jarleveien og Stiklestadveien. Det gamle gassverket fra 1853 lå på Kalvskinnnet der retortebygget fremdeles ligger som del av HIST! Retorten blir bevart også når nye bygg reises der i 2014. La oss se på de ulike delene av området i alfabetisk rekkefølge.

Bryggeriet dekker mye av arealet mellom jernbanen, Stiklestadveien og Strandveien. Bryggeriets historie er en historie om sammenslutninger og oppkjøp. Moderne ølbrygging i Trondhein startet med to menn, Schreiner og Dahl. I 1840 startet C. L. Schreiner sitt bryggeri i Krabugata 1. I 1883 ble det til Trondhjems Bryggeri. Trondhjems Aktiebryggeri startet i 1899. Byggingen av de nye byggene i nyromansk stil ved Strandveien tok til samme år. Utstyret kom fra firma Schaffer i Breslau og deres arkitekt tegnet anlegget som ble tatt i bruk i november 1900. I 1919 gikk Trondhjems Bryggeri inn i Aktiebryggeriet. E. C. Dahl startet ølbrygging i 1856 og utviklet snart byens ledende bryggeri. I 1966 ble Aktiebryggeriet overtatt av E. C. Dahls bryggeri som flyttet fra det berømte Sukkerhuset på Kalvskinnnet og hit. Ringnes E. C. Dahls bryggeri er eid av Oslobryggeriet Ringnes som igjen tilhører Carlsberggruppen. I 2014 er det lansert spennende ølplaner her!

Gassverket dekket det meste av arealet mellom Lade alle, Jarleveien og Stiklestadveien. Den store bedriften sluttet sin produksjon i 1957. Kontorbygget står fremdeles på hjørnet av Jarleveien og Stiklestadveien der hvor tunet på Gardemoen gård en gang lå. Mye av jorda til Gardemoen gård ble utlagt til boligbygging. Der ligger nå boligblokkene langs Stiklestadveien og Gardemoen gate omkring den gamle idrettsplassen.

Lillegården og Lilleby. Lillegården lå i trekanten mellom Jarleveien, Ladeveien og Stiklestadveien der en rekke bedrifter lå finnes. Lilleby skole ble bygget fordi det var så mye barn i husene omkring skolen.

Nyhavna og Strandveien. Havneområdet ligger i all hovedsak på utfyllt land. På nedsiden av Strandveien lå tidligere den fine langgrunne stranda, La'mostranda eller «Floridakysen». Oppfyllingen skjedde over mange år. Da jernbanen kom, tenkte man stort om en eksporthavn for svenske varer, men det forble en drøm og oppfyllingen stoppet opp. Tyskernes bygging av det store Dorakomplekset med dokk og verksted for undervannsbåter, fortsatte utfyllingen. Da ble mye av bebyggelsen i Strandveien revet. Kommunens senere vedtak om å gjøre hele området til industrigrunn fortsatte endringene. Storparten av den gamle trehusbebyggelsen på Nerla'mon ble ekspropriert av kommunen og revet. Det som ble stående, utløste en kamp for å redde Svartla'mon. Bebyggelsen der ivaretas nå av en aktiv Svartla'mons beboerforening. Mange spennende tanker er kastet frem om videreutvikling av området.

Rønningsletta der blant annet anlegget til Lilleby smelteverk lå til 2014, var et folkerikt boligområde der blant andre Kim Småge vokste opp. De to barnehjemmene i området, Fridheim for jenter og Finnes barnehjem for gutter, kan vel heller ikke kalles industri! En større bedrift som Landteknikk valgt å flytte ut. Nå har også den store bilforretningen Kverneland flyttet opp til Tunga etterat den i noen få år holdt til i bygningene etter Gaden og Wist der tidligere Gaden & Larsen drev på Rønningsletta i mange år.

Denne oversikten har ikke nevnt alle bedriftene, men skulle klart vise at både boliger og industri har hatt sin naturlige plass side om side i langt over hundre år. Når det hevdes at området har vært og er et industriområde, da glemmer en at store deler har vært boligområder